

Кад "толеранција" постане појам који се злоупотребљава у земљи као што је Холандија, знате да су ствари заиста кренуле наопако. Холанђани су се одувек поносили да су најтолерантнији народ на свету. У мање бурним временима од садашњих, нико вероватно не би обратио пажњу на говор краљице Беатрикс прошлог Божића, у којем је она позвала на толеранцију и "поштовање мањина". Али Герт Вилдерс, лидер десничарске, антимуслиманске Партије слободе, био је толико изиритиран "мултикултуралним смећем" холандске краљице да је затражио да јој се одузме њена уставна улога у влади.

Вилдерс, познати лармација чија партија има девет места у холандском парламенту, упоређује Куран с Хитлеровим Мајн кампфом, жели да заустави досељавање муслимана у Холандију и громовито прозива оне који се већ налазе у земљи да исцепају Куран ако желе да остану. Он сматра да је толеранција према исламу кукавичко повлађивање. Мисли да је Европа у опасности да буде "исламизована". "Ускоро ће бити више џамија него цркава", каже он, ако прави Европљани не буду имали храбрости да се усправе и спасу западну цивилизацију.

Мада позивају да се забрани Куран, Вилдерс и његови обожаваоци тврде да верују у неспутани слободни говор као урођено право Запада. Беатрикс је рекла да право на слободу говора не значи аутоматски и право на вређање. Вилдерс се не слаже с тим. Никаква критика ислама, ма колико увредљива, никад не треба да буде ограничена политичком коректношћу.

Вилдерс користи сваку прилику да тестира (често веома ограничену) толеранцију муслимана. Његова последња провокација је један кратки филм у коме се осуђује ислам, који тек треба да буде приказан, али који је већ на све стране изазвао панику. Изузетно за неког холандског политичара - при том, прилично минорног - вести о Вилдерсовој

Рат против толеранције

Пише: Јан Бурума
субота, 16 фебруар 2008 01:00

провокацији доспеле су врло брзо у светску штампу. Зато се холандске амбасаде припремају за насилне демонстрације, а влада разматра специјалне мере безбедности.

Неки коментатори сугеришу да је Вилдерс, који је рођен и одгојен као католик у једном холандском провинцијском градићу, попут његових муслиманских непријатеља, прави верник, кога води циљ да Европа остане "јудеохришћанска". Можда, али то вероватно само одрваћа пажњу од суштине. Његов рат против ислама је такође, а можда и највећим делом, рат против културних и политичких елита, холандског интелектуалног естаблишмента, еврократа у Бриселу и либерално оријентисане краљице.

И заиста, његови говори су препуни назнака о арогантним елитама које нису у контакту с осећањима обичног човека. "Толеранција" се тумачи као слабост и елитизам, типична за људе који живе далеко од горких реалности улице, где насилни и неукротиви странци угрожавају часне холандске људе.

Ова примедба о елитизму није ограничена само на Холандију. У Израелу образовани јеврејски активисти који критикују израелско злостављање Палестинаца, мировњаци који верују да су преговори бољи од насиља и да чак и Арапи имају права, називају се, са свесним подсмехом, "лепе душе". Обичан човек, укорјењен у стварни свет, наводно зна боље: бескомпромисна чрвстина, тврда линија јесте једини начин да се постигну резултати.

У Сједињеним Америчким Државама реч "либерал" у устима популистичких радио водитеља и десничарских политичара постала је готово синоним за "бескрвног сноба с Источне обале" или, још горе, "њујоршког интелектуалца". По овом мишљењу, либерали нису само попустљиви, већ су на неки начин уочљиво неамерички.

Повезивање елита са оним што је страно, с толеранцијом и градовима метрополама није никаква новост. Елите често говоре стране језике, а велики градови су традиционално толерантнији и отворенији према мешаном становнишву. Модерни популизам - амерички политичари који се боре, или претендују да се боре, "против Вашингтона", или француски популисти који говоре о "дубокој Француској" - без изузетка је непријатељски расположен према престоницама. Брисел, престоница Европске уније, представља оличење свега што мрзе популисти, без обзира да ли долазе с леве или десне стране. А муслимански имигранти живе у Амстердаму, Лондону или Марсеју, не у малим градовима у којима десничарски популисти имају највећу подршку.

Рат против толеранције

Пише: Јан Бурума
субота, 16 фебруар 2008 01:00

Али, политика подстицања незадовољства најбоље функционише када се може уклопити у стварне страхове. Има разлога да људи буду забринути због економске глобализације, паневропске бирократије, великог и не увек делотворног контролисаног прилива имиграната и агресије радикалног политичког ислама. Ове забринутости се сувише често игноришу.

Међу многим Европљанима, не само у Холандији, постоји осећање да су напуштени у свету који се брзо мења, да су мултинационалне корпорације моћније од нација-држава, да је градским богаташима и високообразованима веома добро, а да обични људи у провинцији пропадају, док демократски изабрани политичари нису само беспомоћни већ су се срамно предали тим већим снагама које угрожавају обичног човека. Толеранција се не доживљава само као слабост, већ као издаја.

Муслиманска претња, наравно, није фантазија. Мали број идеолошких екстремиста починио је стварно насиље у име ислама и наставиће то да чини. Али незадовољство међу људима због ислама иде дубље и шире.

Вилдерс, и други попут њега, не нападају само исламске екстремисте. Његов успех заснован је на том осећању толеранције као издаје. И, као што се често догађа, оптуживање елита нашло је излаз у оптуживању оних који долазе са стране, који изгледају другачије и који се чудно понашају. Ми се морамо борити против исламског тероризма, али не тако што ћемо се утопити у најтамнија осећања гомиле која не размишља. Из тога никад није изишло ништа добро.

Аутор је професор људских права на колеџу Бард у држави Њујорк

(Данас)